

INSTITUTIONEN FÖR
SPRÅK OCH LITTERATURER

ABC PÅ SPANSKA OCH PÅ SVENSKA

Dokumenterande och instrumentell
översättning utifrån avsnitt ur den
illustrerade ABC-boken *Las divertidas
aventuras de las letras*

Hanna-Sofia Carlson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2200 Översättarprogrammet
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt2016
Handledare:	Linda Flores
Examinator:	Ingmar Söhrman
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten)

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2200
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt2016
Handledare:	Linda Flores
Examinator:	Ingmar Söhrman
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten)
Nyckelord:	Översättning, barnböcker, bilderböcker, ABC-böcker, Christiane Nord

I uppsatsen översätts delar av den illustrerade ABC-boken *Las divertidas aventuras de las letras* (2010) från spanska till svenska. Det är en ABC-bok som är riktad till barn från tre år och uppåt, där varje bokstav i det spanska alfabetet är huvudperson i små korta berättelser.

Syftet med uppsatsen är att ta reda på om det är möjligt att översätta en illustrerad ABC-bok från det romanska källspråket spanska till det germanska målspråket svenska så att relationen mellan text och bild är bevarad även i översättningen samt att aktuell bokstav också står i fokus i måltexten. Ytterligare en fråga som ställs i uppsatsen är vilken av Christiane Nords två översättningsstrategier *dokumenterande* och *instrumentell* översättning som är att föredra när det kommer till översättning av ABC-böcker. Den *dokumenterande* översättningsstrategin innebär att översättaren inte försöker dölja att det är en översättning, utan behåller delar som kan verka främmande för läsaren av måltexten. Den *instrumentella* översättningsstrategin däremot, anpassas till målkulturen och översättningen är tänkt att läsas som om den vore ett original.

Resultatet visar att det är möjligt att översätta avsnitt ur en illustrerad ABC-bok mellan spanska och svenska så att relationen mellan text och bild är bevarad men det beror samtidigt på vilken av Nords två översättningsstrategier man har använt sig av. I de flesta fall har en instrumentell översättningsstrategi varit att föredra, eftersom man då har kunnat anpassa översättningen till den svenska målkulturen och samtidigt låtit aktuell bokstav stå i fokus. Endast i ett fall var den dokumenterande översättningsstrategin att föredra för att relationen mellan text och bild skulle bevaras. Resultatet är dock inte baserat på hela boken, utan begränsat till sex berättelser om bokstäver. En översättning av hela boken eller ett bredare material krävs därför för att kunna ge ett entydigt svar på vilken strategi som är att föredra vid översättning av ABC-böcker.

Slutsatsen som kan dras är att vid översättning av de sex undersökta berättelserna om bokstäver i den illustrerade ABC-boken *Las divertidas aventuras de las letras* är en instrumentell översättningsstrategi att föredra för att relationen mellan text och bild ska bevaras i översättningen samt för att aktuell bokstav ska stå i centrum för inläring även för läsarna av måltexten.

Innehållsförteckning

1.	Inledning.....	1
1.1	Syfte och frågeställningar.....	1
1.2	Material och metod.....	2
1.3	Avgränsningar	3
1.4	Om bilderboken <i>Las divertidas aventuras de las letras</i>	4
2.	Teoretisk bakgrund.....	8
2.1	Barnboksöversättning.....	8
2.2	Översättning av bilderböcker	9
2.3	Översättning av ABC-böcker	10
3.	Analys och resultat	12
3.1	El bizcocho de la B.....	12
3.2	La doctora D.....	15
3.3	El hipo de la H.....	18
3.4	El secreto de la K.....	21
3.5	N y la naturaleza.....	25
3.6	La P pirata	27
4.	Sammanfattande diskussion.....	31
	Material- och litteraturförteckning	34

1. Inledning

Översättning handlar inte bara om att föra över information från ett språk till ett annat. Man måste ta hänsyn till bl.a. kulturspecifika företeelser, egennamn och vilken målgrupp måltexten riktar sig till. Översättning av barnlitteratur, och framförallt översättning av bilderböcker, ställer stora krav på översättaren, då text och bild måste samverka även i måltexten för att berättelsen ska vara lika logisk som i källtexten. Översättning av bilderböcker försvåras ytterligare vid översättning av ABC-böcker, alltså böcker som riktar sig till mindre barn som syftar till att lära ut alfabetet. Dessa böcker innehåller ofta illustrationer men översättaren måste inte bara ta hänsyn till relationen mellan text och bild utan även anpassa innehållet för att läsaren av översättningen ska lära sig ord på samma bokstav även i målspråket. Enligt Riitta Oittinen anser många förlag att översättning av barnlitteratur generellt sett är lättare än översättning av vuxenlitteratur (Oittinen 2000:114). Men det innebär inte att det är enkelt. I den här uppsatsen kommer svårigheterna som kan uppstå vid översättning av en illustrerad ABC-bok att undersökas.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka om det går att översätta en ABC-bok med tillhörande bilder mellan ett romanskt och germanskt språk samt vilka problem som kan uppstå vid översättningen. ABC-böcker tenderar att ofta vara skrivna på originalspråk och verkar inte vara en bokgenre som översätts, vilket kommer att visas i avsnitt 2.3. Boken som kommer att undersökas i uppsatsen är den illustrerade ABC-boken *Las divertidas aventuras de las letras – Cuentos de la A a la Z* av Pilar López Ávila och Luisa Torcida (2010) (*Bokstävernans roliga äventyr – Berättelser från A till Z*, min översättning). Vilka pragmatiska och språkliga svårigheter som har uppstått dels vid själva översättningen, dels när det kommer till textens relation till bilderna kommer att diskuteras. Uppsatsen syftar också till att pröva Christiane Nords två översättningsstrategier, *dokumenterande* och *instrumentell* översättning. Dessa beskrivs närmre i avsnitt 1.2, och jag vill

undersöka ifall någon av strategierna är att föredra vid översättning av ABC-böcker.

Genom att söka på både svenska och utländska bokhandlares hemsidor på internet har jag kunnat konstatera att ABC-böcker oftast är skrivna på originalspråk och är en bokgenre som sällan verkar översättas. I den här uppsatsen görs alltså en undersökning för att se om det är möjligt att översätta en ABC-bok så att relationen mellan text och bild är bibehållen, samt vilka nödvändiga anpassningar som måste göras för att läsaren av måltexten lär sig ord på samma bokstav som läsaren av källtexten.

Eftersom ABC-böcker inte verkar vara en bokgenre som brukar översättas, vill jag med min undersökning försöka komma fram till om det finns någon strategi att föredra vid översättning av den här genren. Sammanfattningsvis söker jag svar på följande frågor:

1. Går det att översätta en illustrerad ABC-bok mellan ett romanskt och ett germanskt språk så att relationen mellan text och bild fortfarande bevaras samt att aktuell bokstav står i fokus även i måltexten?
2. Vilken av Christiane Nords båda strategier *dokumenterande* och *instrumentell* översättning är att föredra när det kommer till översättning av ABC-böcker?

1.2 Material och metod

Materialet för den här uppsatsen utgörs av ABC-boken *Las divertidas aventuras de las letras – Cuentos de la A a la Z* av Pilar López Ávila och Luisa Torcida (2010). När källtexten omnämns i uppsatsen kommer jag endast att använda mig av huvudtiteln, *Las divertidas aventuras de las letras*, och alltså inte inkludera undertiteln.

Förutom den primära källtexten kommer jag också i stort att referera till Riitta Oittinens artiklar om översättning av bilderböcker (1993, 2000, 2001, 2003) samt artiklar från Gillian Latheys *The Translation of Children's Literature: A Reader* (2006).

För min egen översättning kommer jag att tillämpa Christiane Nords två strategier *dokumenterande* (exotiserande) och *instrumentell* (målkulturanpassad) översättning. Dokumenterande översättning innebär att man inte försöker dölja att texten är en översättning, utan man behåller vissa aspekter som kan verka främmande för läsaren av måltexten. Nord benämner också den här typen av översättning som *exotiserande* och förklarar den som att "[...] den försöker bevara källtextens 'lokalfärg'" (Nord 1991:73,

min översättning).¹ Den instrumentella översättningen däremot, menar Nord, ska läsas som om den vore ett original. Det är alltså tänkt att läsaren inte ska vara medveten om att texten från början skrevs på ett annat språk med en annan målgrupp i åtanke och den kallas därför också för *målkultursanpassad*.

Sex berättelser om bokstäver ur *Las divertidas aventuras de las letras* kommer att översättas från spanska till svenska, och båda Nordts strategier kommer att appliceras på var och en av berättelserna. Min undersökning kommer att gå till som följer:

1. Berättelsen om t.ex. bokstaven H kommer att översättas till svenska två gånger.
2. Christiane Nordts strategier kommer att appliceras på båda översättningarna, där jag i den ena översättningen kommer göra en dokumenterande översättning och den andra en instrumentell.
3. Översättningarna jämförs och jag kommer att föra en diskussion om skillnaderna mellan dem.

Det här tillvägagångssättet görs för att försöka komma fram till vilken av Nordts strategier som är att föredra när det kommer till översättning av ABC-böcker samt för att se om det är möjligt att översätta en illustrerad ABC-bok där källtext och måltext kommer från två olika språkfamiljer.

1.3 Avgränsningar

Alla berättelser om bokstäverna i källtexten *Las divertidas aventuras de las letras* kommer inte att översättas eller analyseras. Det är främst på grund av begränsad tid och utrymme men även för att tre av bokstäverna, <Ch>, <Ll> och <Ñ>, inte finns i det svenska alfabetet. Enligt *Diccionario Real Academia Española* är dock inte <Ch> och <Ll> bokstäver utan digrafer (DRAE a [www]), vilket innebär en ”sekvens av två bokstäver (grafem) som svarar mot ett enda språkljud (fonem) (NE a [www]). Det spanska alfabetet består alltså av 27 bokstäver, och inte av 29 som *Las divertidas aventuras de las letras* antyder. Dock hävdar förlaget Bruño Libros att ”i *Las divertidas aventuras de las letras, från A till Z*, samlas alla dessa i 29 berättelser, en för varje ljud i alfabetet” (Bruño Libros [www], min

¹ ”[...] because it tries to preserve the ’local colour’ of the source text” (Nord 1991:73).

översättning).² Förlaget menar med andra ord inte att alla berättelser handlar om bokstäver, utan om varje ljud som förekommer i alfabetet.

Sex berättelser om bokstäver kommer att översättas, där jag anser att tre av berättelserna passar bäst ihop med bilderna även i den svenska översättningen, eftersom orden på spanska och orden på svenska börjar på samma bokstav. Dessa tre är berättelserna om bokstäverna D, H och K. Exempelvis motsvaras spanska *dinosaurio* av svenska ”dinosaurie” och spanska *hiena* av svenska ”hyena”. Jag har även valt ut tre berättelser där översättningen borde försvåras i och med att ord som förekommer i den berättelse som bokstaven representerar. Dessa är berättelserna om P, N och P. Exempelvis förekommer *nutrias* (”uttrar”) i berättelsen om N, som alltså skiljer sig mot vad motsvarande ord inleds med för bokstav på svenska.

1.4 Om bilderboken *Las divertidas aventuras de las letras*

Bilderboken *Las divertidas aventuras de las letras*, som är skriven av Pilar López Ávila och illustrerad av Luisa Torcida, är en ABC-bok som riktar sig till barn från tre år och uppåt som vill lära sig alfabetet (Bruño Libros [www]). Varje bokstav är huvudperson i en av 29 korta historier, där varje berättelse upptar sex dubbeluppslag (12 sidor). Det är korta historier om varje bokstav med många tillhörande illustrationer. I berättelsen om exempelvis bokstaven B får läsaren av källtexten bland annat lära sig orden *botella* (’flaska’), *burro* (’åсна’) och *beso* (’puss’). Berättelserna om varje bokstav är skrivna med många ord på varje aktuell bokstav, vilket syftar till att läsaren lättare ska lära sig just den bokstaven.

Spanskans substantiv har två genus, femininum och maskulinum, där alla bokstäver är feminina. Således används alltid bestämd artikel och adjektivböjning i femininum i den spanska källtexten när man refererar till bokstäverna som är huvudrollsinnehavarna i berättelserna. Då den här uppsatsen bland annat handlar om relationen mellan text och bild har jag i översättningen utgått ifrån hur bokstäverna är framställda på bilderna. I vissa berättelser har bokstäverna klänning och klackskor, och där har jag valt att benämna aktuell bokstav som ”hon”, och i vissa berättelser, där bokstäverna ser mer maskulina ut, har jag valt att omtala dem som pojkar.

I tabell 1 nedan följer en lista över alla berättelser om bokstäverna, där jag kort förklarar vad varje berättelse handlar om, samt mitt förslag på hur varje titel kan direktöversättas till svenska. Exempelen på som ord läsaren får lära sig i varje berättelse är de figurer som visas på bilderna. Av

² ”*Las divertidas aventuras de las letras, de la A a la Z, quedan recogidas en estos 29 cuentos, uno por cada sonido del abecedario*” (Bruño Libros [www]).

upphovsrättsliga skäl återges inte de sex aktuella berättelserna ur *Las divertidas aventuras de las letras* i den elektroniskt publicerade versionen av uppsatsen. För tillgång till dessa hänvisas till författaren.

TABELL 1. *Samtliga berättelser om bokstäver i Las divertidas aventuras de las letras*

Bokstav/Titel	Översatt titel	Handling	Ord
La A aventurera	Äventyraren A	A går på äventyr i den afrikanska djungeln	<i>Árbol</i> ("träd"), <i>ave</i> ("fågel"), <i>araña</i> ("spindel")
El bizcocho de la B	B bakar en sockerkaka	B bakar en kaka som han ger bort till olika figurer i berättelsen	<i>Bizcocho</i> ("sockerkaka"), <i>botella</i> ("flaska"), <i>burro</i> ("åsna")
La C cuenta-cuentos	Sagoberättaren C	C berättar sagor för sina vänner	<i>Cuento</i> ("saga"), <i>ciempiés</i> ("tusenfoting"), <i>caracol</i> ("snigel")
Los chichones de la Ch	Ch får en bula i huvudet	Ch blir påkörd av en bil och får en bula i huvudet	<i>Churros</i> (typiskt spanskt friterat bakverk), <i>coche</i> ("bil"), <i>chichones</i> ("bulor")
La doctora D	Läkaren D	D är tandläkare och hjälper olika patienter	<i>Dentista</i> ("tandläkare"), <i>dromedario</i> ("dromedar"), <i>dragón</i> ("drake")
La E y los Elefantes	E och elefanterna	E lär elefanter att dansa	<i>Elefante</i> ("elefant"), <i>erizo</i> ("igelkott"), <i>enfermero</i> ("sjukskötare")
La F flautista	Flöjtisten F	F hittar en magisk flöjt	<i>Flauta</i> ("flöjt"), <i>farola</i> ("gatlykta")
La granja de la G	G:s bondgård	G föder upp fantasidjur på sin bondgård	<i>Gamusino</i> ("fantasidjur"), <i>gramo</i> ("gram"), <i>goloso</i> ("vara en gottegris")

El hipo de la H	H har hicka	H har fått hicka som inte går bort	<i>Hipo</i> ("hicka"), <i>hipopótamo</i> ("flodhäst"), <i>hiena</i> ("hyena")
Los inventos de la I	I och hans uppfinningar	I uppfinner en uppblåsbar ö	<i>Inteligente</i> ("smart"), <i>imaginación</i> ("fantasi"), <i>isla</i> ("ö")
El jardín de la J	J:s trädgård	J planterar ett magiskt träd	<i>Jardín</i> ("trädgård"), <i>jirafa</i> ("giraff"), <i>judía</i> ("böna")
El secreto de la K	K:s hemlighet	K köper krill till sin val Kasandra	<i>Kárate</i> ("karate"), <i>kril</i> ("krill"), <i>kiko</i> (rostade majs-snacks från Sydamerika)
La L y la luna	L och månen	L försöker nå månen	<i>Luna</i> ("måne"), <i>libro</i> ("bok"), <i>lejos</i> ("långt borta")
La Ll llorica	Lipsillen Ll	Ll är ledsen och gråter hela tiden	<i>Llorar</i> ("gråta"), <i>chillar</i> ("skrika"), <i>grillo</i> ("syrsa")
La magia de la M	Trollkarlen M	M trollar	<i>Mago</i> ("trollkarl"), <i>mariposa</i> ("fjäril"), <i>melón</i> ("melon")
La N y la naturaleza	N i naturen	N går på äventyr i naturen	<i>Naturaleza</i> ("natur"), <i>nutria</i> ("utter"), <i>nadar</i> ("simma")
El moño de la Ñ	Ñ och hennes rosett	Ñ har tappat tildetecken ovanför N. (NE d [www])	<i>Moño</i> ("rosett"), <i>caña</i> ("metspö")
La rosquilla de la O	Munken O	Alla tror att O är en munk, pga hans runda utseende	<i>Oculista</i> ("ögonläkare"), <i>oso</i> ("björn"), <i>ogro</i> ("troll")

La P pirata	Piraten P	P går på skattjakt	<i>Pirata</i> ("pirat"), <i>papagayo</i> ("papegoja"), <i>pepitas de oro</i> ("guldlimpar")
Los quesos de la Q	Q och hans ostar	Q är osttillverkare	<i>Queso</i> ("ost"), <i>mariquita</i> ("nyckelpiga"), <i>quince</i> ("femton")
La R y el ratón	R och musen	R träffar en hungrig mus	<i>Ratón</i> ("mus"), <i>ropa</i> ("kläder"), <i>roncar</i> ("snarka")
Súper S	Super S	Superhjälten S räddar världen	<i>Salvar</i> ("rädda"), <i>sucio</i> ("smutsig"), <i>saco</i> ("säck")
El triunfo de la T	T:s triumf	T spelar tennis med en tiger	<i>Tenista</i> ("tenisspelare"), <i>tigre</i> ("tiger"), <i>torneo</i> ("turnering")
El susto de la U	U:s förskräckelse	U är inte rädd för någonting	<i>Bruja</i> ("häxa"), <i>espíritu</i> ("ande"), <i>duchar</i> ("duscha")
La V viajera	Resenären V	V reser över hela världen i sitt flygplan	<i>Viajar</i> ("resa"), <i>volar</i> ("flyga"), <i>vecino</i> ("granne")
La W y el windsurf	W vindsurfar	W vindsurfar med sin vän Walter	<i>Windsurf</i> ("vindsurfing"), <i>kiwi</i> ("kiwifågel"), <i>waterpolo</i> ("vattenpolo")
El extraño caso de la X	X:s märkliga händelse	X:s citruspress har försvunnit	<i>Exprimidor</i> ("citruspress"), <i>extraño</i> ("märkligt"), <i>taxista</i> ("taxichaufför")
El yoyó de la Y	Y:s jojo	Y vill inte låna ut sin jojo	<i>Yoga</i> ("yoga"), <i>yoyó</i> ("jojo"), <i>yegua</i> ("sto")
Los zapatos de la Z	Z och hans skor	Skomakaren Z tillverkar skor	<i>Zapatos</i> ("skor"), <i>zanahoria</i> ("morot")

2. Teoretisk bakgrund

Det här kapitlet inleds med att jag diskuterar barnboksöversättning i allmänhet för att sedan gå vidare till översättning av de mer specifika generna bilderböcker och ABC-böcker.

2.1 Barnboksöversättning

Det finns flera olika definitioner av vad barnlitteratur egentligen är, där en definition enligt Lennart Hellsing är ”böcker eller tidningar utgivna för barn eller ungdom, med undantag av rena skolböcker” (Hellsing 1999:21). Oittinen säger att barnlitteratur skiljer sig från vuxenlitteratur eftersom barnlitteratur ofta innehåller bilder och avses läsas högt (Oittinen 1993:4). Rune Ingo menar vidare att översättningen har fyra grundaspekter: struktur, varietet, semantik och pragmatik (Ingo 2007:20) och det är den pragmatiska grundaspekten som är av störst vikt vid översättning av skönlitteratur, då han menar att det är fråga om att:

[...] måna om att den översatta texten verkligen kommer att tjäna sitt syfte och fungera klanderfritt i den kommunikationssituation som är för handen i textens (översättningens) nya språk- och kulturmiljö (Ingo 2007:126).

Ingo anser att textens syfte och funktion är viktig och att skönlitteratur har en *expressiv funktion*. Med det menar han att läsaren av den översatta texten bör känna på samma sätt som läsaren av källtexten och att det inte bara är överförandet av information som är viktigt (Ingo 2007:127).

Oittinen anser att översättning kan ses som omskrivning; varje gång en bok översätts, tar den på sig ett nytt språk, en ny kultur och nya målkulturläsare (Oittinen 2003:129). Hon menar också att ord och bilder i en ny kontext, t.ex. i en översättning, kan få en helt ny mening. Detta hänger ihop med hennes syn på att översättningar är omskrivningar som riktar sig till helt nya målkulturläsare.

För att en text ska fungera i en ny kontext med nya mottagare måste den därför genomgå en *pragmatisk anpassning*, vilket innebär att måltextern ska fungera lika bra som källtexten. I Carlson (2015) förklaras detta med att:

Anpassningen görs [...] inte på grund av brist på respekt för källspråket och källkulturen, utan för att måltextern ska bli begriplig. Då originalförfattaren har skrivit texten i ett visst syfte och med en särskild mottagare i åtanke bör översättaren sträva efter att måltextern ska uppnå samma syfte i så stor utsträckning som möjligt (Carlson 2015:8).

Oittinen menar att litteratur alltid har anpassats av olika anledningar, bland annat för barn för att de ska lära sig bättre. (Oittinen 2000:76).

Det är lätt att tro att barnböcker är en genre som ska vara lättare att översätta än andra genrer, då språkbruket ofta är enklare med korta, okomplicerade meningar. Birgit Stolt bekräftar detta genom att säga att många inte tar barnboks-författare på allvar då det finns de som anser att vem som helst kan skriva en barnbok (Stolt 2006:70). Måhända att det kan vara lättare på en språklig nivå att skriva en barnbok än en längre roman, men översättning av barnlitteratur blir inte lättare bara för att språkbruket är enklare. (jfr Oittinen 2000:114). Angående detta säger Astrid Lindgren följande:

Jag tror att barn har en fantastisk förmåga att återuppleva de mest främmande och avlägsna saker och omständigheter om en bra översättare är där och hjälper dem, och jag tror att deras fantasi fortsätter att utvecklas när översättaren inte kan gå längre (Lindgren 1969:98, översatt från franska till engelska av Malou Höjer, min översättning till svenska).³

Översättning av barnböcker behöver, enligt Lindgren, inte vara så komplicerat, då hon menar att barnet själv kan fylla i eventuella luckor tack vare sin fantasi och uppfinningsrikedom. Däremot kan översättning av illustrerade barnböcker vara svårare vilket tas upp i nästkommande avsnitt.

2.2 Översättning av bilderböcker

Någon gång i livet har nog de flesta av oss kommit i kontakt med bilderböcker, oavsett om vi läste själva eller om vi läste för någon annan. Dessa böcker är i de flesta fall riktade till barn, och där text och bild har ett nära samband. Förutom att en översättning av en skönlitterär text i så stor utsträckning som möjligt ska överföra samma känsla som källtexten behöver man vid översättning av bilderböcker också ta hänsyn till bilderna. Lena

³ "I believe that children have a marvelous ability to re-experience the most alien and distant things and circumstances, if a good translator is there to help them, and I believe that their imagination continues to build where the translator can go no further" (Lindgren 1969:98).

Kåreland menar att bilder har många funktioner och att de ofta talar mer direkt till oss än det tryckta ordet (Kåreland 1994:38). Enligt Oittinen (2001:109) tenderar dock illustrationer ibland att förbises i översättnings-sammanhang trots att bilderna ofta har en stor effekt på läsaren. Hon menar också att översättning av det visuella inte heller är något som det talas om inom översättarutbildningar. Eftersom det inte erbjuds någon utbildning inom översättning av bilderböcker försvåras översättarens arbete ytterligare, då han eller hon måste använda sin kompetens, uppfinningsrikedom och fantasi för att få text och bild att hänga samman.

Vid översättning av bilderböcker är det alltså inte bara de skrivna orden som ska översättas till ett nytt språk, utan text och bild måste översättas så att relationen mellan dem fortfarande är bibehållen även när de översätts. Oittinen understryker dock att översättning av bilderböcker inte innebär att orden översätts till bilder eller ersätts av bilder, utan att helheten, dvs. text och bild, översätts med syftet att man nu skapar en ny bilderbok på ett nytt (mål)språk (Oittinen 2001:110).

2.3 Översättning av ABC-böcker

Vid en sökning på den svenska internetbokhandeln Adlibris får jag 24 träffar på sökning på ABC-böcker på svenska. Jag har då sökt på "ABC" inom kategorierna "Barn & Ungdom" och "Bilderböcker" för att mina resultat ska bli så relevanta som möjligt. Alla ABC-böcker i resultatet har svenska författare såsom Lennart Hellsing (*ABC*), Carin Wirsén (*Lilla ABC med Rut, Knut & Tjut*), Lena Andersson (*Majas alfabet*) och Daniel Sjö (*Astronauter, bläckfiskar och clowner: en grym ABC-bok*).

Jag gjorde samma sökning för engelska med sökordet "ABC" under kategorierna "Barn & Ungdom" och "Bilderböcker" och fick fram 68 resultat på engelska. Ett urval av de författare som kommer upp är Crockett Johnson (*Harold's ABC Board Book*), Grace Maccarone (*The Three Bears ABC*), Sadie Fadipe (*African ABC*) och Rod Campbell (*ABC Zoo*). Två av de här författarna kommer från USA, en från Nigeria och en från Skottland. Med andra ord är alla dessa böcker skrivna på respektive lands officiella språk engelska.

Vid samma sökning för spanska får jag upp 40 resultat bl.a. från författarna Beatriz Vanegas Athias (*De la A a la Z Colombia*), Isabel Campoy (*Mi día de la A a la Z*), Daniel Nesquens (*ABeCeBichos*) och Edgar Allan García (*De la A a la Z Ecuador*) där de fyra författarna kommer från Spanien, Colombia och Ecuador. I den här sökningen kunde jag dock inte filtrera på kategorierna "Barn & Ungdom" eller "Bilderböcker" då jag av

okänd anledning får upp noll eller irrelevanta träffar. De irrelevanta träffarna är bland annat ABC-böcker på engelska som måste vara felkategoriserade på Adlibris hemsida.

En sökning på ytterligare en svensk internetbokhandel, Bokus, ger följande resultat: 38 resultat på svenska ABC-böcker, 774 på engelska och 1 på spanska. Precis som för Adlibris kunde jag på Bokus begränsa sökningen, där Bokus har kategorierna ”Barn & Tonår” och ”Bilderböcker & Pysselböcker”. Jag slapp då få med resultat som t.ex. Ezra Pounds litteraturvetenskapliga *ABC of Reading* som på Bokus beskrivs som ”en klassisk bok om meningen med litteratur” (Bokus [www]). Dock fick jag även upp pysselböcker då dessa är kategoriserade tillsammans med bilderböckerna, vilket är irrelevant för min undersökning, men jag fick då selektera vilka resultat som var relevanta för den här undersökningen. Om jag däremot endast valde kategorin ”Barn & Tonår”, fick jag 73 resultat på svenska, 1 420 på engelska och 10 på spanska. Precis som på Adlibris är böckerna på respektive språk skrivna av svensk-, engelsk- och spansktalande författare.

På den amerikanska internetbokhandeln Barnes & Noble får jag endast upp ABC-böcker på engelska där dessa är skrivna av engelsktalande författare. Hos den spanska bokhandeln Casa del Libro får jag över 700 resultat på spanska med sökordet ”ABC”. Dock kan man inte på den här hemsidan välja kategori, t.ex. barn och ungdomslitteratur, vilket gör att många resultat är irrelevanta för den här undersökningen. Men de ABC-böcker som kommer upp som är riktade till barn är alla skrivna av spansktalande författare.

Jag har begränsat undersökningen till att endast omfatta ABC-böcker som går att köpa hos återförsäljare. Begränsningen är gjord för att belysa köpmarknaden, där det mest intressanta och relevanta underlaget finns för den här uppsatsen.

Utifrån detta drar jag slutsatsen att ABC-böcker är något språkspecifikt och en genre som sällan brukar översättas. Anledningen till det kan vara att relationen mellan alfabet och vokabulär är individuell för varje språk och att text och bild i samverkan helt enkelt inte fungerar tillräcklig bra i översättning för att användas i det utbildnings- och lärandesyfte som ABC-böcker ofta har. Då jag i den här undersökningen inte kunde hitta några översatta ABC-böcker blir arbetet med den här uppsatsen relevant för att se om det ändå kan finnas en strategi att föredra vid översättning av genren ABC-böcker.

3. Analys och resultat

I det här kapitlet kommer översättningarna av berättelserna om de sex bokstäverna B, D, H, K, N och P att presenteras. I varje översättning har jag markerat den dokumenterande översättningen med *kursiv stil*, och den instrumentella översättningen med **fet stil**, för att tydligt visa vilka ändringar som är gjorda. Rubrikerna till varje avsnitt är de spanska originaltitlarna till varje berättelse.

En dokumenterande översättning innebär alltså att de delar av texten som kan verka främmande för en läsare av översättningen är bibehållna, och en instrumentell översättning är att översättningen är anpassad till den, i det här fallet, svenska kulturen och det svenska språket. Se vidare avsnitt 1.2.

3.1 El bizcocho de la B

Bokstaven B har *en liten kalaskula* / **lite av en buk** eftersom hon äter hela dagen.

Idag har hon precis gjort en *sockerkaka* / **bulle**, men när hon sätter sig vid fönstret sig för att äta den... kommer en bonde förbi och ber henne om en bit.

B ger honom den och i utbyte ger bonden henne en liten påse med *kikärtor* / **bönor**.

Efter en stund kommer en *get* / **bergsgget** och även hon ber om en bit av *sockerkakan* / **bullen**.

B ger henne den och i utbyte ger *geten* / **bergsgeten** henne en *flaska* / **butelj** med mjölk.

Sedan kommer en gatsopare förbi och även han ber om en bit av *sockerkakan* / **bullen**.

B ger honom den och i utbyte *städar* / **borstar** gatsoparen **rent** hela huset och lämnar det mer *skinande* / **blänkande** än en diamant.

B ska äntligen äta en bit av *sockerkakan* / **bullen** när det kommer en höna som säger att hon är mycket hungrig.

B ger henne en bit av *sockerkakan* / **bullen** och i utbyte ger hönan henne ett *vitt* / **blankt** ägg.

Det är nästan kväll när en åsna som kommer utsvulten från jobbet ber B om den sista biten *sockerkaka* / **bulle** som finns kvar.

B ger honom den och i utbyte pussar åsnan henne!

B har blivit utan *sockerkaka* / **bulle**, men...

– Det spelar ingen roll! säger hon *nöjt* / **belåtet**. Eftersom jag i utbyte har fått en liten påse med *kikärtor* / **bönor**, en *flaska* / **butelj** med mjölk, huset är *noggrant städat* / **bra borstat**, ett *vitt* / **blankt** ägg och även... en puss från en åsna som fick mig att känna mig *toppen* / **briljant**!

Berättelsen om bokstaven B är en av de tre berättelser som jag i avsnitt 1.3 kategoriserade som en av de berättelser där jag anser att översättningen bör försvåras i och med att ord som inleds på på spanska inte gör det på svenska. är dock en vanligt förekommande bokstav i svenskan, vilket har underlättat den instrumentella översättningen där jag ville få med så många ord som möjligt på .

Berättelsen inleds med att B har en *barriga*, som enligt Wordfinder bl.a. kan betyda ”buk” och ”kalaskula” (Wordfinder [www]). ”Kalaskula” var mitt förstahandsval i den dokumenterande översättningen medan det i den instrumentella översättningen blev ”lite av en buk”. Då det i den spanska källtexten dessutom står ”un poco de barriga”, bokstavligt talat ”en liten kalaskula”, fungerar också ”lite av en buk” bra i den instrumentella översättningen, samt att ”buk” inleds med ett som är bokstaven som står i fokus i den här berättelsen.

Berättelsen heter ”El bizcocho de la B”, där *bizcocho* är en sorts kaka som i Sverige skulle kunna liknas vid en sockerkaka. Enligt Real Academia Española har *bizcocho* olika betydelser, men den första definitionen är: ”mjuk, luftig kaka, vanligtvis gjord med mjöl, ägg och socker som gräddas i ugnen” (DRAE b [www], min översättning).⁴ Berättelsen om B handlar alltså om bokstaven B och hennes sockerkaka. Inledningsvis kan man kanske tro att skillnaden mellan det spanska bakverket och en översättning till svenska ska skapa problem vid den instrumentella översättningen, men då det på svenska finns ”bulle” som kan innefatta många olika saker, och dessutom börjar på fungerar det i översättningen. Utifrån illustrationerna hade dock en översättning med ”sockerkaka” eller bara ”kaka” fungerat bättre, då det på bilderna syns en rund mjuk kaka, bakad i en form. Med andra ord har detta bakverk betydligt fler likheter med hur man tillagar en sockerkaka än en bulle. Men då en bulle ändå är ett bakverk kan det anses vara ett bra substitut.

⁴ ”Dulce blando y esponjoso, hecho generalmente con harina, huevos y azúcar, que se cuece en el horno” (DRAE b [www]).

Oittinen menar att så länge det har funnits litteratur, har det också funnits anpassningar (Oittinen 1993:87), och hon säger också att anpassningar ofta ses som något negativt i jämförelse med originalet. När det kommer till barnboksöversättning och mer specifikt översättning av en illustrerad ABC-bok såsom *Las divertidas aventuras de las letras* är det många faktorer som man som översättare måste ha i åtanke: relationen mellan text och bild ska i så stor utsträckning som möjligt bevaras även i målspråket, och bokstaven som är i fokus i källtexten måste vara i fokus även i måltexten. Anpassningen i den instrumentella översättningen till ”bulle” kan anses vara nödvändig för att bokstaven ska vara i fokus och så att översättningen också ska verka som om den är skriven på originalspråk, vilket är kriteriet för Nords instrumentella översättningsstrategi.

De gånger jag inte har funnit ord på på svenska, men som har börjat på denna bokstav på spanska har varit *barrendero* (’gatsopare’) och *burro* (’åsna’). Det finns många yrken och djur på men i relation till bilderna hade det inte fungerat att byta ut *burro* mot t.ex. ”björn” eller ”bäver” då det är mycket tydligt att det är en åsna som är illustrerad. Likaså hade en ändring till ett annat yrke på inte heller fungerat bra då dennes arbetsuppgifter inte hade passat ihop med det han faktiskt gör i berättelsen, dvs. borstar och städar. Stolt nämner i sin artikel svårigheterna med att översätta illustrationer och säger att ”[illustrationer] skapar väldigt specifika översättningsproblem eftersom de konverterar text till bild” (Stolt 78:2006, min översättning).⁵ Om det i texten hade stått att det är en björn, men att det på bilden tydligt syns att det är en åsna, så hade relationen mellan text och bild blivit ytterst förvirrande.

Både vad beträffar relationen mellan text och bild och antalet ord läsaren får lära sig på är de instrumentella översättningarna i de flesta fall att föredra i berättelsen om bokstaven B. Ändringarna i den instrumentella översättningen handlar till största delen om synonymer. De flesta ord som på spanska börjar på har även på svenska gått att anpassa till ord på även om det inte alltid har varit det ord man tänker på först. Trots att spanska och svenska är ett romanskt respektive ett germanskt språk så har orden på relativt enkelt gått att anpassa från spanska till svenska, vilket har resulterat i en översättning som innehåller många ord på den aktuella bokstaven även i måltexten.

⁵ ”[...] they pose a very special translation problem, as they convert texts into pictures” (Stolt 78:2006).

3.2 La doctora D

Doktor D är tandläkare. Varje dag öppnar hon sin mottagning och lagar tänderna på patienterna.

Idag är hennes första patient dinosaurien Dino. Hans hörntand har blivit sned! D slår lite lätt med sitt instrument... och rätar ut Dinos hörntand!

Sen kommer dromedaren *Dionisio* / **Dennis** som kommer från öknen och har ont i kindtänderna.

– Aj, doktor D! Jag har ätit alldeles för många dadlar! klagar han.

D ger honom en salva för smärtan och säger till honom:

– Du bör inte äta så mycket sötsaker, *Dionisio* / **Dennis**... Och borsta tänderna med tvål och vatten!

Den tankspridda fen *Dalia* / **Daniella** har spräckt en tand medan hon flög! D limmar ihop den mycket noggrant så att den aldrig ska spricka igen.

Och draken *Draco* somnar och börjar snarka medan D rengör hans tänder.

Då var mottagningen stängd för idag och D kopplar av i en fåtölj. Plötsligt dyker den lilla musen *Pérez* upp och D ger honom en liten säck... *Vet du vad säcken innehåller? / tandfen upp, och D ger henne en säck. Vet du vad hon ska lägga i säcken? / musen Pérez upp och D ger honom en liten säck... Doktor D bor i Spanien och den lilla musen är en vän till den svenska tandfen, som du säkert känner till. Musen Pérez arbetar hos Doktor D och brukar precis som tandfen också ge små presenter till den som har tappat en tand. Så vet du vad musens lilla säck innehåller?*

I den sista delen av översättningen har jag i berättelsen om bokstaven D tre förslag på hur den kulturspecifika delen ska översättas, vilket kommer förklaras lite längre fram.

Som nämndes i avsnitt 1.3 är berättelsen om bokstaven D utvald för översättning i den här uppsatsen då text och bild passar bra ihop även vid översättning till svenska. Många av orden som börjar på <d> på spanska gör så även på svenska. Figurerna som är översatta med *Dinosaurien Dino* och *Draken Draco* heter *Dino el dinosaurio* och *Drago el dragón* på spanska. De figurer som förekommer både på bilderna och i texten är *dentista* ('tandläkare'), *dinosaurio* ('dinosaurie'), *dromedario* ('dromedar') och *dragón* ('drake'), där merparten översätts till ord med inledande <d> även på svenska.

Vid översättning av de två andra figurerna, som på spanska heter *Dionisio el dromedario* och *Dalia el hada*, har jag i den instrumentella översättningen däremot valt att ändra namnen *Dionisio* och *Dalia* till *Dennis* och *Daniella*, som är namn som är mer vanliga i Sverige, för att de

inte ska låta främmande på svenska. Att göra den här målkultursanpassningen när det handlar om barnböcker är något som Gillian Lathey kritiserar och menar att ”översättare [...] försöker kompensera för barnets brist på livserfarenhet” (Lathey 2010:7, min översättning).⁶ Vidare anser Akiko Yamazaki att namnändringar i barnlitteratur visar på brist på respekt och säger att:

[...] den här ändringen visar inte bara på brist på respekt mot andra kulturer utan den fråntar också barn som läser berättelsen, möjligheten att ta del av den kulturella mångfald som finns runt dem (Yamazaki 2002 [www], min översättning).⁷

Egennamn kan spela en stor roll i alla sorters berättelser, oavsett om de är riktade till vuxna eller barn, men i det här fallet är det inte egennamnen i sig som är i fokus, utan det är att lära sig ord och namn på bokstaven <d>. Man kan därför hävda att det inte spelar någon roll vilket namn karaktärerna i berättelsen har, så länge de börjar på <d>.

Som jag nämnde ovan har jag i den sista delen tre alternativ till hur den kan översättas till svenska. Det handlar om den påhittade figuren *Ratoncito Pérez* där Oxford Dictionary ger följande definition: ”[...] en påhittad figur som ger små presenter eller pengar till barn när de sover, för att de har tappat sina mjölkttänder” (Oxford Dictionary [www], min översättning).⁸ I den svenska folktron är det tandfen som ger barnen en slant för mjölkttanden, men i vissa länder har man istället en tandmus (Folktandvården [www]). Den dokumenterande översättningen är markerad med kursiv stil, för att sedan efterföljas av den instrumentella i fet stil, och slutligen en översättning som skulle kunna sägas är en blandning av dem båda, som är markerad med både kursiv och fet stil.

Om vi börjar titta på den dokumenterande översättningen så är det den kulturspecifika delen med *Ratoncito Pérez* som inte fungerar i den svenska översättningen om man använder sig av Nords dokumenterande översättning. Den delen blir nämligen ologisk, eftersom det handlar om en kulturell snarare än en språklig skillnad. Min svenska översättning är *Musen Pérez* för det spanska *Ratoncito Pérez* som alltså är den påhittade figuren som kan likställas med *tandfen* på svenska. På bilden i berättelsen om bokstaven

⁶ ”Translators have [...] sought to compensate for the child’s inevitable lack of life experience” (Lathey 2010:7).

⁷ “[...] this change not only shows a lack of respect toward other cultures but also deprives child readers of the chance to realize the wealth of cultural diversity that surrounds them” (Yamazaki 2002 [www]).

⁸ “[...] personaje imaginario que lleva pequeños regalos o dinero a los niños mientras duermen cuando se les caen a estos dientes de leche” (Oxford Dictionary [www]).

D syns en mus som kör en liten bil med ett släp, där det ligger en liten säck som är fylld med tänder som musen har hämtat hos tandläkaren. Om det finns någon, förslagsvis en vuxen, som känner till kulturskillnaden mellan tandmusen och tandfen och kan förklara det för barnet som läser eller blir läst för, bör dock inte en dokumenterande översättning ställa till med några större problem.

Vid en instrumentell översättning, och anpassning till den svenska kulturen passar dock inte text och bild ihop, då det är en mus på bilden men i texten står det att det är tandfen som D ger en säck. Emer O'Sullivan anser att "svårigheter uppstår när bilder och ord berättar olika historier eller när texten genomgående inte refererar till vad man ser på bilderna" (O'Sullivan 2006:114, min översättning).⁹ Då man i den instrumentella översättningen skulle läsa om tandfen, men se bild på en mus kan det uppstå förvirring.

Eftersom varken den dokumenterande eller den instrumentella översättningen av avsnittet med *Ratoncito Pérez* fungerar särskilt bra, så valde jag därför att kombinera de två strategierna i alternativ tre som alltså är markerat både med kursiv och fet stil. I den här översättningen valde jag att behålla *Musen Pérez* men att samtidigt förklara vem musen är genom att likställa den med den svenska tandfen. Ingo menar att man vid översättning ibland måste göra vissa anpassningar eller ändringar för att översättningen ska fungera lika väl som källtexten och ger exempel med semantiska tillägg som innebär att "väsentliga nya betydelsekomponenter tillkommer utöver dem som finns i den förelagda källtexten" (Ingo 2007:123). Han förklarar de semantiska tilläggen med att säga att de kan vara motiverade när det finns ett konkret behov av att förklara vissa saker i texten. I det här fallet är det en kulturell skillnad som kan vara svår att förstå och som man kan anse behöver förklaras. Då det här är fråga om en barnbok som riktar sig till barn från tre år och uppåt valde jag att lägga till "...som du säkert känner till" för att rikta mig direkt till barnet vilket också hänger ihop med frågan i slutet: "Så vet **du** vad musens lilla säck innehåller?". I och med att jag både har behållit den främmande delen med *Musen Pérez* men ändå gjort ett semantiskt tillägg kan den tredje översättningen sägas vara en kombination av Nords dokumenterande och instrumentella översättning.

Oittinen (2010:115) anser att man med hjälp av illustrationer har möjligheten att placera berättelsen närmare eller längre ifrån källkulturen. I ovanstående exempel med *Musen Pérez* innebär det att vid en instrumentell översättning till *tandfen* flyttas hela berättelsen närmare målkulturen som i det här fallet är den svenska, och i den dokumenterande översättningen med *Musen Pérez* är berättelsen istället närmare källkulturen. Med andra

⁹ "Difficulties arise when pictures and words tell different stories or when the text consistently does not refer to what can be seen in the pictures" (O'Sullivan 2006:114).

ord hänger valet av översättningsstrategi ihop med hur nära eller långt bort från källkulturen man som översättare vill placera berättelsen.

Oittinen menar också att ord och bilder i en ny kontext, t.ex. i en översättning, kan få en helt ny mening (2003:132). Detta hänger ihop med hennes syn på att översättningar är omskrivningar som riktar sig till helt nya målkulturläsare (se avsnitt 2.1). Det här blir tydligt med exemplet om *tandfen* och *Musen Pérez*, att läsare av den instrumentella översättningen på svenska ganska enkelt kan förstå vem tandfen är, då det är en figur många har vuxit upp med att tro på.

På det stora hela, och i relation till bilderna, skulle dock den dokumenterande översättningen av berättelsen om bokstaven D vara det bästa alternativet. I den instrumentella översättningen är det mest egennamnen som är ändrade. För att knyta an till vad Yamazaki (2002) säger om ändring av namn i barnlitteratur, kan ändringen göra att barnen inte tar del av andra språk och kulturer i lika stor utsträckning som de hade gjort om namnen i källtexten användes i måltexten. I den dokumenterande översättningen blir också relationen mellan text och bild mer logisk när det kommer till den delen om musen Pérez, då det skulle vara märkligt att ha en mus på bilden men man talar om en tandfe i texten. Om berättelsen om bokstaven D hade varit ett avsnitt i en översatt ABC-bok till svenska, hade relationen mellan text och bild i den dokumenterande översättningen därför inte blivit allt för osammanhängande. Trots att svenska och spanska kommer från två olika språkfamiljer fungerar berättelsen om bokstaven D även när den blir översatt till svenska om man använder sig av Nordts dokumenterande översättning. Men som visats ovan är en kombination av den dokumenterande och den instrumentella översättningen att föredra, då relationen mellan text och bild fungerar, men det som kan vara främmande för en svensk läsare ändå förklaras.

3.3 El hipo de la H

Bokstaven H är en väldigt vacker och snäll fe. Idag, innan frukost, har H fått hicka. Stackaren har hickat hela morgonen: ”HICK, HICK!” Hennes kompisar har kommit för att hjälpa henne.

Flodhästen / **Flodhästen Hasse** säger att hon ska dricka allt vatten i floden i en enda klunk. Och H dricker ur floden... men hickan slutar inte!

Myran / **Myran Hedvig** tar några grässtrån från sin myrstack som H kan tugga på. Och H tuggar och tuggar... men hickan slutar inte!

Hyenan / **Hyenan Henry** säger att hon ska dricka ett glas *jordmandelmjök* / **havremjök** med mycket is, men...

– HICK, HICK, ATTJO!

H blir förkyld för att *drickan* / **havremjölken** var så kall! Stackars fen! Hon är på mycket dåligt humör!

Uven / **Uven Hilda** som bor i ett ihåligt träd kommer med en lösning:

– Är inte du en fe? frågar hon H.

– HICK, HICK! Men det är klart att jag är!

– I sådana fall, använd ditt trollspö!

– Det är sant! säger H. HICK, HICK! Vad virrig jag är!

H viftar med sitt trollspö... och hickan försvinner som genom ett trollslag!

– Tack för att ni hjälpte mig! säger den vackra fen H till sina kompisar. Jag bjuder in er till att äta *mellanmål* / **hallonpaj och havrekakor** hos mig!

Berättelsen om bokstaven H är en av de berättelser som jag anser passar bra ihop med bilderna även i den svenska översättningen, då ord med inledande <h> på spanska inleds med samma bokstav på svenska.

Ändringarna i berättelsen om bokstaven H handlar i den instrumentella översättningen mest om tillägg i form av egennamn på <h>. Till skillnad från berättelsen om bokstaven D har inte figurerna i berättelsen om H fått egennamn, utan här omskrivs de bara som de djur de är. Flodhästen har alltså inget namn utan omskrivs bara som *el hipopótamo*, myran som *la hormiga* och hyenan som *la hiena*. Tilläggen av egennamn hänger ihop med Ingos semantiska tillägg (se avsnitt 3.2) och är gjorda i den instrumentella översättningen för att måltexten ska fungera lika bra som källtexten. Självfallet kan man förstå måltexten utan att lägga till egennamnen, men tillägget av egennamn är gjort för att måltextläsaren av berättelsen om bokstaven H ska få möjlighet att lära sig ord på denna bokstav, på samma sätt som läsaren av källtexten.

Anmärkningsvärt är dock att *el búho* ('uven') inte är ett djur som börjar på <h> på spanska. Om man var ute efter en fågel som börjar på <h> skulle man på spanska kunna ha valt en *halcón* ('falk'). Dock underlättar inte det den svenska översättningen då motsvarande ord på svenska börjar på <f>, men det hade utökats de ord på <h> man lär sig på spanska i berättelsen om bokstaven H, vilket man då kanske hade kunnat översätta med "hök" på svenska.

Ett alternativ till "flodhäst" i den svenska instrumentella översättningen skulle kunna vara "humla", då flodhästarna i berättelsen av någon anledning är försedda med vingar och flyger. Här kan kritik riktas mot illustrationerna i källtexten. Eftersom en ABC-bok ska utbilda barn kan det anses vara felaktigt att avbilda en flodhäst med vingar, då det här inte är djur som kan flyga. Vad som dock talar emot en instrumentell översättning med

”humla” är att de flygande flodhästarna är återkommande på flera bilder i berättelsen, och där det också syns mycket tydligt att de är just flodhästar. Vid en instrumentell översättning med ”humla” hade det fått en negativ effekt på det läsande barnets förståelse, i och med att det klart och tydligt är en flodhäst på bilderna men att det i berättelsen är omtalat som en humla.

Drycken som omnämns i berättelsen, *horchata*, kan på svenska översättas till ”jordmandelmjök”. I Sverige är jordmandel ingen växt som odlas idag, men den är väldigt populär i Spanien. Drycken sägs komma ursprungligen från Valencia och är gjord på jordmandlar, vatten och socker (Jordmandel [www]). I den dokumenterande översättningen har jag valt att behålla direktöversättningen ”jordmandelmjök” medan jag i den instrumentella översättningen istället har valt ”havremjök”. Anledningen till mitt val i den instrumentella översättningen är främst för att det börjar på <h>, men också för att inte översätta bara med ”mjök” eller ”dryck”. Då jordmandelmjök troligen är främmande för de flesta svenska läsare, oavsett ålder, kan havremjök anses vara ett bra substitut, då detta är en dryck som kanske är främmande för vissa, men som i dagens svenska samhälle har blivit vanligare och vanligare både i livsmedelsbutiker och i hushåll. Det bekräftas även av den rådande hälsotrenden som förespråkar många alternativ till animaliska mjökprodukter, och idag finns en uppsjö av alternativ i form av sojamjök, rismjök och havremjök att tillgå i Sverige (Matvett [www]).

I den sista meningen erbjuder H sina vänner att *merendar* på spanska, som på svenska betyder att ’äta mellanmål’. På bilderna syns bokstaven H tillsammans med sina vänner sitta med koppar med varm dryck, som kanske kan vara kaffe, varm choklad eller liknande. Då *merendar* på svenska översätts med ”äta mellanmål” tänker jag mig att det ätbara kommer in senare och att H och vännerna har börjat med det drickbara. På grund av det valde jag i den instrumentella översättningen att skriva ut ett mellanmål för att få med fler ord på <h>, då det mest är tillägg av egennamn som är gjorda i den instrumentella översättningen. Med tilläggen ”hallonpaj och havrekakor” får läsaren lära sig fler ord på <h> och trots att nämnda mellanmål inte syns på illustrationerna anser jag ändå att det kan vara ett alternativ till den mer direktöversatta dokumenterande översättningen.

I relation till bilderna skulle den instrumentella översättningen fungera bäst i den här berättelsen, då både djuren tillsammans med egennamn på <h> gör att relationen mellan text och bild blir begriplig samt att läsaren får lära sig ord på bokstaven <h>. Dock är det inte direkta ord man får lära sig, utan egennamn i form av *Hasse*, *Hedvig*, *Henry* och *Hilda*, men bokstaven <h> står ändå i fokus. Den dokumenterande översättningen av berättelsen

om bokstaven H skulle kunna anses onödig då det är så pass få ord på <h> på spanska som är möjliga att direktöversätta på <h> till svenska, vilket gör att utbildnings- och lärandesyftet med ABC-boken hamnar i skymundan. Det blir istället en vanlig berättelse, utan fokus på att läsarna ska lära sig en specifik bokstav.

3.4 El secreto de la K

Bokstaven K är *karateutövare* / **håller på med karate**.

– *KIAAAAA!* / *HAYYAA!* ropar K när han tränar

Förutom karate tycker K om *kikos*, *kiwi* och *filmer om vikingar* / **kex**, **kiwi** och **filmer om kungar**.

Ah! Och han har också en jättestor hemlighet!

Idag har K köpt krill.

Vet du inte vad krill är?

Det är det som är en del av K:s hemlighet.

Jag ska berätta för dig.

I sin trädgård har K en kilometerlång pool som är fylld med havsvatten, och där bor hans hemlighet...:

Hans vän, valen Kasandra!

Kasandra är en enorm *blåval* / **knölval** som äter kilo efter kilo med krill varje dag.

Krill ser ut som pyttesmå *räkor* / **räkor som krälar omkring**.

K har tagit ut teven i trädgården och medan de tittar på *filmer om vikingar* / **filmer om kungar** äter Kasandra krill och K äter *kiwi* och *kikos* / **kiwi** och **kex**.

På kvällen sjunger Kasandra under vattnet medan K tränar karate på poolkanten.

Kasandras sång hörs på flera kilometers håll och till slut... somnar K till sången!

Berättelsen om K är en av de tre berättelser som jag anser passar bra ihop med bilderna även på svenska eftersom den innehåller ord som börjar på <k> både på spanska och svenska.

Enligt flera källor (Letter Frequency [www], Stefan Trost Media [www], Practical Cryptography [www]) är bokstaven <k> den minst eller näst minst använda bokstaven i det spanska språket, vilket förklarar varför det i berättelsen om bokstaven K inte förekommer så många ord som börjar på eller innehåller den här bokstaven. DRAE beskriver bokstaven <k> som en bokstav som framförallt förekommer i lånord så som *vodka* från ryskan

eller *kayak* från engelskan eller i ljud som är överförda från språk som inte har det latinska alfabetet, så som *kebab* från arabiskan eller *kipá* (den judiska huvudbonaden ”kippa”) från hebreiskan (DRAE d [www]). Som framgår av tabell 2 nedan har mycket riktigt några av de ord på <k> som förekommer i berättelsen om bokstaven K sitt ursprung i andra språk än i spanskan:

TABELL 2. Ursprung för spanska ord med inledande <k>

Spanska	Svenska	Ursprung
Kárate	Karate	Japanska ¹⁰
Kiko	Kiko	Quechua ¹¹
Kilo	Kilo	Grekiska ¹²
Kril	Krill	Norska ¹³

De här ordens ursprung hänger ihop med hur *Diccionario Real Academia Española* definierar ord innehållande bokstaven <k>, nämligen att de antingen är inlånade ord från andra språk, i det här fallet *kiko* från quechua och *kril* från norska eller från språk som inte har det latinska alfabetet, i det här fallet *kárate* från japanska och *kilo* från grekiska.

Berättelsen inleds med att säga att bokstaven K är *karateka*, vilket i den dokumenterande översättningen motsvaras av ”karateutövare”. I den instrumentella översättningen ändrade jag till det lite enklare ”håller på med karate”, då jag tyckte att ”karateutövare” lät som ett lite krångligare ord än mitt val i den instrumentella översättningen. Vad som dock talar för den dokumenterande översättningen är att ordet inleds med ett <k> som ju är bokstaven i fokus i den här berättelsen.

I berättelsen står det att bokstaven K tycker om att äta *kikos*, som enligt *Diccionario Real Academia Española* är rostade majskorn (DRAE f [www]). Dessa snacks kallas också för *cancha* som enligt DRAE beskrivs som: ”Rostat majs eller rostade bönor som man äter i Sydamerika” (DRAE c, min översättning).¹⁴ Elisabeth Tegelberg talar om svårigheterna vid översättning av kulturspecifika företeelser och säger följande:

¹⁰ DRAE e [www].

¹¹ DRAE c [www].

¹² DRAE g [www].

¹³ DRAE h [www].

¹⁴ ”Maíz o habas tostadas que se comen en América del Sur” (DRAE c [www]).

Ju mer kulturspecifik en term är, desto svårare är den att översätta, eftersom de associationer den ger upphov till hos den läsare som har originalspråket som modersmål blir fler och mer speciella när kulturspecificiteten är hög, medan förutsättningarna att återskapa sådana associationer hos läsaren av en översättning samtidigt minskar (Tegelberg 2005 [www]).

Ordet *kiko* skulle jag inte påstå är ett vedertaget ord i svenskan, vilket gjorde att jag i den instrumentella översättningen valde att översätta med ”kex” för att man som svensk läsare lättare ska förstå vad det är. Nu är inte *kikos* och *kex* samma sak, men det är ändå någon form av snacks eller fika. Bokstaven K visas sittande i en fåtölj framför teven med en skål med snacks bredvid sig, så i den dokumenterande översättningen med *kikos* kan man som läsare kanske lista ut att det är något ätbart som man kan äta när man tittar på teve. Men en anpassning till målkulturen behöver inte alltid innebära något positivt. Stolt refererar till Helen W. Painter som förklarar vad en anpassning till målkulturen kan innebära:

Helen W. Painter från Kent State University (1968) talar om problemen med anpassningar i översättning av barnböcker. Hon anser att det generellt sett ändras allt för mycket i onödan, och anpassas till lokala förhållanden, när det främmande och exotiska verkligen skulle ha varit av charm, intresse och inte minst av pedagogiskt värde. [...] Charmen med det som är nytt och främmande, att vidga läsarens vyer, skulle gå förlorad om allt gjordes allt för enkelt och välbekant och anpassat till sin egen omgivning (Stolt 2006:74–75, min översättning.)¹⁵

Ett alternativ i den instrumentella översättningen av *kikos* skulle kunna vara ett semantiskt tillägg, så som ”knapriga snacksen *kikos*”, då man både förklarar vad det är och behåller det främmande ordet *kikos*. Men då det vid användning av Nord's instrumentella översättningsstrategi är tänkt att översättningen ska läsas som ett original och att man inte ska förstå att den ursprungligen är skriven med en annan målgrupp med ett annat mål språk i åtanke, så vore det inte att föredra att ha med *kikos*, då man som svensk läsare då kan förstå att texten inte är skriven på svenska från början.

Ytterligare en anpassning jag valde att göra i den instrumentella översättningen var vilka filmer bokstaven K tycker om att titta på. I den spanska

¹⁵ ”Helen W. Painter from the Kent State University (1968) deals with the problem of adaptations in the translation of children’s books. She is of the opinion that in general too much is altered, and unnecessarily, and adapted to local conditions, where the strange and the exotic in particular would have been of charm, interest and not least of all educational value. [...] The charm of what is new and strange, the broadening of the reader’s horizons would be lost if everything were made too effortless and palatable and adapted to one’s own milieu” (Stolt 2006:74–75).

källtexten står det *pelis de vikingos*, alltså filmer om vikingar eller vikingafilmer. Filmer om *criminales* ('kriminella') eller *capitanes* ('kaptener') hade kanske kunna varit ett alternativ, för trots att dessa ord inte innehåller bokstaven <k> på spanska, innehåller de ändå samma språkljud. Det förekommer många ord i den spanska källtexten som innehåller samma språkljud som <k>, men som på spanska istället stavas med <c>. Exempel är *secreto* ('hemlighet'), *comprar* ('köpa'), *comer* ('äta'), *cantar* ('sjunga') och *canción* ('sång'). Återigen hänger detta ihop med att det helt enkelt verkar vara svårt att få in ord på <k> i spanska, då bokstaven är så sällan förekommande.

Bokstaven K:s vän, valen Kasandra, är i den spanska källtexten en *ballena azul*, alltså en blåval. I den instrumentella översättningen valde jag att översätta med "knölval", dels för att få in ett ord på <k>, dels för att jag anser att valen ser mer ut som en knölval än en blåval på illustrationerna. Eftersom <k> är en relativt vanlig bokstav i svenskan, så finns det mer synonymer att välja på, vilket gjorde att jag hade möjlighet att välja "knölval" eller "kaskelottval". I avsnitt 3.3 kommenterade jag att det är anmärkningsvärt att man har använt sig av ett djur på , *búho* ('uv'), i källtexten och inte ett djur på <h> när det är den sistnämnda bokstaven som står i fokus i den berättelsen. I berättelsen om bokstaven K är det dock inget alternativ att byta ut *ballena* ('val') mot ett djur på <k> i källtexten, då <k> är en mycket ovanligt förekommande bokstav i spanskan, och framförallt för att det tydligt är en val avbildad på illustrationerna. I jämförelse med t.ex. berättelsen om bokstaven B förekommer det inte alls lika många ord på <k>, vilket återigen kan förklaras med att bokstaven <k> sällan används i spanskan.

Jag har i den instrumentella översättningen av beskrivningen av hur krill ser ut valt att göra ett semantiskt tillägg. I den dokumenterande översättningen beskrivs de helt sonika som räkor, medan jag i den instrumentella översättningen gjorde ett tillägg med "räkor **som krälar omkring**". Tillägget gjordes på grund av att jag ville få in fler ord på bokstaven <k>.

En instrumentell översättning av berättelsen om bokstaven K är att föredra, då den dels innehåller många ord som inleds med och innehåller <k>, dels relationen mellan text och bild fungerar bra. Trots att den kulturella skillnaden med snacksen *kikos* går förlorad i den instrumentella översättningen är det inget som är avgörande för inläringen av bokstaven <k>.

3.5 N y la naturaleza

Bokstaven N är formad som en berg-och dalbana... och han är också en fantastisk simmare! Dessutom älskar han naturen.

N lägger ner mellanmål i sin ryggsäck: en *apelsin* / **nektarin** och fem *valnötter* / **nötter**, och går sen på utflykt mycket nöjd med sig själv.

Han tittar på allt mycket noga medan han går: insekter, fågelbon, moln, växter...

Plötsligt kommer N fram till en flod som är perfekt för att simma i. På den andra strandkanten står en familj *uttrar* / **näbbdjur** som bara väntar på att få leka!

N behöver inte fundera länge: han hoppar i floden och börjar simma. Men dumt nog har han inte insett hur stark strömmen är! N simmar och simmar, men snabbt blir han alldeles slut och floden drar iväg med honom...

Plötsligt hoppar *en ung utter* / **ett av näbbdjuren** i floden för att rädda honom. Strömmen är mycket stark. Men *uttern* / **näbbdjuret** är en ännu bättre simmare än N!

Till slut är de äntligen i säkerhet på land och N delar sitt mellanmål med *uttern* / **näbbdjuret** och hans familj. *Apelsinen* / **Nektarinen** och *valnötterna* / **nötterna** är jättegoda!

Efter chocken har N fått något mycket klart för sig:

- Att njuta av naturen är härligt... men man måste vara försiktig!

Berättelsen om bokstaven N är en av de tre berättelser om bokstäver som bör vara svårare att översätta eftersom de spanska ord som börjar på <n> i berättelsen inte gör det på svenska. I och med det måste texten anpassas till svenska på så sätt att bokstaven <n> är i fokus samtidigt som relationen mellan text och bild bevaras.

I berättelsen om bokstaven N är det i den instrumentella översättningen endast tre ord som är ändrade: *naranja* som betyder 'apelsin' är ändrat till "nektarin", *nueces* som betyder 'valnötter', är ändrat till hyperonymen "nötter" och *nutria* som betyder 'utter' är ändrat till "näbbdjur".

Utifrån hur uttrarna i berättelsen om bokstaven N är illustrerade, valde jag i den instrumentella översättningen den alternativa översättningen 'näbbdjur' istället för 'uttrar'. Anledningen till det var för att jag ville översätta med ett djur som även på svenska började på <n>. Nina Journath har beskrivit näbbdjuret som en av de märkligaste varelserna på jorden, då det är ett äggläggande däggdjur med både näbb och giftsporrar (Journath 2004 [www]). Likheterna mellan ett näbbdjur och en utter kan kanske verka små, då uttern är ett mårddjur som inte har näbbdjurets karakteristiska näbb.

Men bortsett från de biologiska skillnaderna mellan ett näbbdjur och en utter, och vid en titt endast på illustrationerna i berättelsen om bokstaven N, skulle ”näbbdjur” kunna vara en alternativ översättning till ”utter”. Då *Las divertidas aventuras de las letras* är en bok som riktar sig till barn från tre år och uppåt kan man kanske anta att de flesta i den här målgruppen inte har någon större uppfattning om skillnader i utseende mellan just ett näbbdjur och en utter. Då båda dessa djur är vattenlevande passar de båda in i berättelsen, där de framställs som utmärkta simmare. Om man skulle se illustrationerna på uttrarna i berättelsen om bokstaven N utan att veta i vilken kontext de förekommer, är det inte säkert att man skulle se att det var just en utter som är illustrerad. Detta innebär inte att uttrarna i berättelsen på något sätt är dåligt illustrerade, men dels med tanke på små barns brist på erfarenhet av vilka djur som finns i världen, dels med tanke på barns fantasi anser jag att ”näbbdjur” är en översättning som är fullt möjlig.

De instrumentella översättningarna med ”nektarin” för ”apelsin” och ”nötter” för ”valnötter” handlar om att jag ville översätta med ord som på svenska började på <n>. Då varken frukten eller nötterna är tydligt illustrerade, utan det endast syns att figurerna i berättelsen äter något, valde jag gå ifrån en direktöversättning för att hitta fungerande motsvarigheter på <n>. Oittinen säger att man bör se översättning av illustrerad litteratur som en helhet med både ord och bilder när man översätter (Oittinen 2000:122–123). Med det i åtanke är det i det här fallet viktigare att se till att översättningen på det stora hela fungerar även på svenska, inte koncentrera sig på vilken översättningsmotsvarighet respektive ord på <n> har fått.

I berättelsen om bokstaven N vill jag påstå att en instrumentell översättning är att föredra, då de få ändringar som gjorts gör att både text och bild fungerar tillsammans, samt att man får lära sig fler ord på <n> än i den dokumenterande översättningen. Anledningen till att den instrumentella översättningen är att föredra kan just vara att det var så pass få ändringar, vilket gjorde det lättare att hitta alternativa översättningar på <n> på svenska, än om det hade funnits fler ändringar och anpassningar. Vid en dokumenterande översättning har det största problemet varit att bokstaven <n> inte står i fokus, vilket gör att läsaren av översättningen inte lär sig ord på den här bokstaven.

3.6 La P pirata

Bokstaven P är en pirat som seglar på de sju haven i sin segelbåt.

Hans utseende är mycket skrämmande: han har en lapp för ena ögat och ett träben och han har ett svärd, pistol och en hatt med en papegojfjäder i.

Hans besättning består av *Pit, den rödhåriga* / **Palle, den proppmätta**, *Pati, den klumpiga* / **Polly, den pinsamma**, *Pancho med det spetsiga håret* / **Putte med det piffiga håret** och *Lilla Pipa* / **Pyttelilla Pippi**.

P har en skattkarta och med den tänker han hitta något som finns nedgrävt på en ö... ett berg med *guldklimpar* / **guldpengar!**

P och hans besättning med pirater kommer till ön och tittar på kartan:

Tjugo steg åt norr, fem steg åt öster, tio steg åt söder och ett steg åt väster.

Piraterna följer instruktionerna, men...

– AHHHHH!

De ramlade ner för en brant och...

KRASH!

De landar vid foten av en palm!

P och piraterna börjar gräva med hackor och skyfflar och plötsligt...

DUNK!

De stöter emot en skattkista!

Och ett, två, tre! Med tre pistolskott öppnar P låset.

Besättningen darrar av spänning...

Skattkistan är full av små *klimpar* / **saker som liknar pengar**, ja visst. Men det är... kärnor från *meloner* / **pumpor!**

– Åh, vilken besvikelse!

Berättelsen om bokstaven P är den sista av de tre berättelser vars översättning bör försvåras i och med att den måste anpassas till svenska då ord med inledande <p> på spanska inte inleds med samma bokstav på svenska. Den instrumentella översättningen har anpassats mer för att den ska innehålla så många motsvarande ord på <p> som möjligt. Inledningsvis har dock de spanska orden på <p> i berättelsen många likheter med vad motsvarande ord heter på svenska. Exempel på detta är *pirata* ('pirat'), *pistola* ('pistol'), *pluma de papayago* ('papegojfjäder') och *palmera* ('palm'), där alla dessa finns med i illustrationerna.

Det som däremot kan försvåra översättningen av besättningens egennamn, är deras respektive attribut eller smeknamn. Nedan listar jag besättningens spanska egennamn och deras attribut, och den direkta, eller dokumenterande, översättningen direkt efter:

<i>Pit el Pelirrojo</i>	<i>Pit, den rödhåriga</i>
<i>Pati la Patosa</i>	<i>Pati, den klumpiga</i>
<i>Pancho el Pelopincho</i>	<i>Pancho med det spetsiga håret</i>
<i>Pipa la Pequeña.</i>	<i>Lilla Pipa</i>

Det framgår dock inte på bilderna vem av karaktärerna som heter vad. Exempelvis är två av karaktärerna rödhåriga och två av dem är betydligt mindre än de andra. Utifrån illustrationerna går det heller inte att säga vem som skulle vara den klumpiga, så jag har bara översatt deras attribut direkt från spanska.

I den dokumenterande översättningen har jag behållit allas egennamn och även deras attribut, och direktöversatt dem från spanska till svenska. I den instrumentella översättningen ville jag däremot ha attribut som även dessa började på <p>, för att läsaren av den svenska översättningen också ska få lära sig så många ord på <p> som möjligt. Jag valde därför att översätta varje attribut med liknande synonymer på <p>, men där jag inte hittade någon som passade, gav jag istället karaktärerna attribut som stämde in på deras utseende i illustrationerna.

I den instrumentella översättningen har jag också ändrat egennamnen för att de ska låta mer svenska: *Palle*, *Polly*, *Putte* och *Pippi*. I likhet med Disneykaraktärerna *Piff* och *Puff*, Kalle Ankas systemsöner *Knatte*, *Fnatte* och *Tjatte* och de två skurkarna *Knocke* och *Smocke* från Bamse har de fyra medlemmarna i besättningen i berättelsen om bokstaven P en form av fonetiskt släktskap vilket kan göra de lättare för ett barn att komma ihåg. Yvonne Bertills talar om översättning av egennamn i sin avhandling och säger att:

[...] vanliga namn utan semantiskt innehåll behöver inte översättas, medan namn med semantiskt innehåll bör översättas eftersom deras semantiska innehåll ofta har särskilda funktioner (Bertills 2003:195, min översättning).¹⁶

Bertills menar alltså att vanliga egennamn utan bakomliggande betydelse inte ska översättas, men trots det har jag valt att översätta namnen *Pit*, *Pati*, *Pancho* och *Pipa* i min instrumentella översättning. Om man däremot ser till namnet som helhet, t.ex. *Pipa la Pequeña*, och inte bara egennamnet utan attribut, har namnet ett semantiskt innehåll och bör därför översättas. För att referera till det som står i avsnitt 1.2 om Nords två strategier ska den

¹⁶ ”[...] conventional ordinary names with no semantic content do not need to be translated, while names with a semantic content should be translated because their semantic content often uphold specific functions” (Bertills 2003:195).

instrumentella översättningen läsas som om den vore ett original och inte är skriven med en annan målgrupp i åtanke. Anledningen till att jag har valt att inte behålla de spanska egennamnen är alltså för att dessa inte finns i det svenska språket, vilket gör att de skulle vara främmande enheter i den svenska översättningen. De instrumentellt översatta egennamnen *Palle*, *Polly*, *Putte* och *Pippi* är mer svenskklingande namn, vilket kan bidra till att texten inte känns som en översättning.

Då det inte tydligt framgår vem som är vem på illustrationerna, har jag dragit mina egna slutsatser om vem som heter vad. *Pit, den rödhåriga* har blivit *Palle, den proppmätta* i den instrumentella översättningen eftersom han är avbildad med både rött hår och skägg samt är väldigt tjock. En synonym till tjock är t.ex. ”plufsig”, men jag tycker att ”proppmätt” även tillför en lite humoristisk känsla till beskrivningen av karaktären. Hellsing skriver att ABC-boken är ett exempel på hur en lärobok har övergått till underhållande barnlitteratur (Hellsing 1999:20), så att kunna ha humoristiska inslag i en ABC-bok hör genren till.

Pati, den klumpiga har i den instrumentella översättningen blivit *Polly den pinsamma* i den instrumentella översättningen. ”Klumpig” och ”pinsam” är inte synonymer men om en person är klumpig kan det innebära att han eller hon gör saker, t.ex. snubblar eller ramlar, vilket kan resultera i att han, hon eller omgivningen känner sig pinsam.

Pancho med det spretiga håret är en direktöversättning av det spanska *pelopincho*. *Pelo* betyder ’hår’ och *pincho* betyder ’pigg, spets eller grillspett’ (Wordfinder [www]), vilket innebär att *pelopincho* är någon som har spetsigt hår. Angående översättning av påhittade egennamn säger Bertills följande:

[...] påhittade egennamn kan anses skildra en lek med språkets regler med syfte att driva och leka med ordens vanliga betydelser och samtidigt leka med idén för hur ett namn bör användas och vad det står för (Bertills 2003:68, min översättning).¹⁷

En av karaktärerna är illustrerad med tydligt spretigt och spetsigt hår. I den instrumentella översättningen gav jag karaktären namnet *Putte med det piffiga håret* för att dels beskriva honom med ett adjektiv på <p>, dels för att beskriva hans hår som, förutom att det är spretigt, även pryds av en snusnäsduk som är knuten runt huvudet. ”Piffig” definieras enligt

¹⁷ “[...] invented proper names may be considered to actualize a play with standard language rules in order to mock and play with the conventional denotations of words and at the same time play with the ideas of how a name should be used and what it stands for” (Bertills 2003:68).

Nationalencyklopedin som ”trevlig på ett pikant och anslående sätt ofta tack vare ngn ovanlig detalj” (NE b [www]). Vad som kan vara en ”ovanlig detalj” i den här karaktärens utseende är hans spretiga hår och snusnäsduk, vilket är anledningen till han fick ”piffig” som beskrivande adjektiv.

Lilla Pipa är en direktöversättning av *Pipa la Pequeña* och fick bli *Pyttelilla Pippi* i den instrumentella översättningen. Det kan tyckas vara en viss skillnad mellan ”liten” och ”pytteliten” då ”pytte” enligt Nationalencyklopedin är ”mycket liten” (NE c [www]). Men då det finns en karaktär som är illustrerad som betydligt mindre än de andra, samt att den får ett attribut som börjar på <p> även på svenska, kan ”pytteliten” anses vara ett bra alternativ.

Ytterligare en ändring i den instrumentella översättningen är att ”guldklimpar” har blivit ”guldpengar”. Det som piraterna letar efter är *pepitas de oro*, vilket i en direktöversättning blir ”guldklimpar” då *pepita* enligt Wordfinder betyder ”korn eller klimp” och *oro* betyder ”guld” (Wordfinder [www]). Av egen erfarenhet har det i sagor jag har läst oftare förekommit ”guldpengar” än ”guldklimpar”, som i t.ex. Astrid Lindgrens *Pippi Långstrump*, där huvudkaraktären beskrivs som ”en fräknig flicka med häst och guldpengar” (Saltkråkan AB [www]). Att ”pengar” dessutom börjar på <p> är en stor fördel, då det är <p> som står i fokus i den här berättelsen.

När piraterna till slut har hittat skattkistan, har jag i den instrumentella översättningen valt att översätta ”el cofre está lleno de pepitas” (bokstavligen: ”skattkistan är full av små klimpar”) med att den är full av *små saker som liknar pengar* för att man sedan lättare ska förstå att besättningen har misstagit pengarna för pumpakärnor. Ytterligare en översättning av *pepita* är enligt Wordfinder ”kärna i melon, päron o.d.” (Wordfinder [www]). Man kan därför på spanska använda substantivet *pepita* både till att beskriva guldklimparna och kärnorna som låg i skattkistan. Om översättningen istället hade varit ”skattkistan är full av små pengar”, hade det blivit konstigt när man i meningen efter skriver att det inte alls var pengar, utan pumpakärnor. Detta är anledningen till att jag lade till ”saker som liknar” framför ”pengar”. För att få ett ord på <p> valde jag att byta ut kärnor från ”meloner” till ”pumpor”.

I den här berättelsen skulle en instrumentell översättning vara att föredra, då den har bokstaven <p> mer i fokus än i den dokumenterande översättningen. Den dokumenterande översättningen fungerar självfallet också, men då attributen på besättningen är direktöversatta från spanska till svenska, är inte bokstaven <p> i fokus, vilket gör att syftet med att lära sig just den här bokstaven kommer i skymundan. Jag anser dock inte att det är attributen på besättningen som är det viktigaste i den här berättelsen, men ju fler ord på <p>, desto bättre.

4. Sammanfattande diskussion

Utifrån syftet för uppsatsen formulerades två frågor:

1. Går det att översätta en illustrerad ABC-bok mellan ett romanskt och ett germanskt språk så att relationen mellan text och bild fortfarande bevaras samt att aktuell bokstav står i fokus även i måltexten?
2. Vilken av Christiane Nords båda strategier *dokumenterande* och *instrumentell* översättning är att föredra när det kommer till översättning av ABC-böcker?

Undersökningen ger inget tydligt svar på första frågan, utan det hänger ihop med svaret på fråga två, dvs. ifall relationen mellan text och bild kan bevaras i översättningen beror på vilken av Nords två strategier man väljer att använda sig av. Som till exempel framgår i avsnitt 3.2 går det inte att bevara relationen mellan text och bild vid en instrumentell översättning av *Ratoncito Pérez* med ”tandfen”, då det på bilden är en mus, medan det i texten står att det är en tandfe. Det skulle heller inte gå att översätta flodhästarna i berättelsen om bokstaven H i avsnitt 3.3 till ”humlor” i den instrumentella översättningen, då det på illustrationerna tydligt syns att det är flodhästar.

Resultaten av analysen visar att det som är gemensamt för fem av sex berättelser om bokstäver som har undersökts i den här uppsatsen är att av Christiane Nords två översättningsstrategier, dokumenterande och instrumentell, är den instrumentella översättningen att föredra, vilket blir svaret på den andra frågan. Det är endast vid översättning av berättelsen om bokstaven D som jag anser att en dokumenterande översättning skulle passa bättre av de två, då relationen mellan text och bild i den instrumentella översättningen inte bevaras. Dock menar jag att i fallet med berättelsen om bokstaven D skulle en kombination av Nords två strategier vara det bästa alternativet, men vid användning av endast en av dem, fungerar den dokumenterande översättningen bättre.

Nords instrumentella översättningsstrategi innebär att översättningen är tänkt att läsas som om den vore ett original och att den inte ursprungligen har varit skriven med en annan målgrupp i åtanke. Vid en instrumentell översättning anpassades texten mer till den tänkta svenska målgruppen

både vid anpassning av främmande inslag från källtexten, t.ex. *kikos*, och att synonymer fick användas för att aktuell bokstav som berättelsen handlade om skulle stå i fokus även i måltexten.

I den dokumenterande översättningen, som Nord även kallar *exotiserande*, ändras inga främmande inslag utan man behåller vissa aspekter som kan kännas obekanta för läsaren av måltexten. Vid användning av den här strategin hamnade den bokstav som var i fokus i berättelserna om bokstäverna i skymundan, vilket gjorde att ABC-bokens syfte, dvs. att läsaren ska lära sig bokstäverna, inte uppnåddes och resultatet blev korta berättelser utan fokus på en specifik bokstav. Å andra sidan bevarades alltid relationen mellan text och bild, eftersom jag med den här översättningsstrategin kunde översätta källtexten rakt av utan att koncentrera mig på att få med så många ord som möjligt på den aktuella bokstaven.

I avsnitt 1.3, där jag talar om vilka avgränsningar som har gjorts, motiveerar jag varför jag har valt att översätta berättelserna om B, N och P på det angivna sättet med att översättningarna borde försvåras i och med att orden som förekommer på spanska i dessa berättelser skiljer sig mot vad motsvarande ord heter på svenska. Under översättningens gång framgick dock att så inte behövde vara fallet. De översättningar som gjordes i till exempel den dokumenterande översättningen av berättelsen om bokstaven B var mitt förstahandsval, men under arbetets gång kom jag fram till att det faktiskt gick väldigt lätt att anpassa orden samt att hitta synonymer på i den instrumentella översättningen.

I avsnitt 1.3 motiverade jag också att D, H och K skulle vara de bokstäver som bäst passade ihop med illustrationerna även vid översättning till svenska, vilket inte nödvändigtvis heller behövde vara fallet. I den instrumentella översättningen av bokstaven H var det egentligen bara ”hicka” och ”hyena” som var de ord som på svenska både passade ihop med bilderna vid översättningen och började på <h>. Det har varit först efter översättningen av berättelserna om bokstäverna som det har gått att konstatera vilken av berättelserna som har fungerat bättre eller sämre med en instrumentell översättning till svenska.

Det går att översätta en illustrerad ABC-bok mellan spanska och svenska så att relationen mellan text och bild är bibehållen, **men** vid användning av Nords dokumenterande översättningsstrategi hamnar bokstaven som ska vara i fokus i skymundan och ABC-bokens lärandesyfte uppfylls inte. Genom att använda hennes instrumentella översättningsstrategi kan däremot vissa delar av texten ibland anpassas genom användning av synonymer, ändringar eller tillägg. Med den här översättningsstrategin är det dock lättare att låta den aktuella bokstaven stå i centrum då den är mer målkultursanpassad än den dokumenterande översättningsstrategin. Anpassningarna i

den instrumentella översättningen är lättare att försvara när det inte riktigt framgår i illustrationerna vad det är man syftar till. I berättelsen om K syns det att han äter något ur en skål, men att det nödvändigtvis måste vara *kikos* är inget som framgår tydligt på bilden. Likaså i berättelsen om bokstaven N, där det inte är glasklart att det är uttrar som är avbildade, vilket gjorde en anpassning till ett vattenlevande djur på <n> på svenska lättare. Som jag nämnde i avsnitt 3.1 menar Oittinen att anpassningar alltid har funnits så länge det har funnits litteratur (1993:87) och att anpassa en översättning, oavsett om det handlar om språkliga eller innehållsliga anpassningar till målkulturen, är det något man kan anse vara nödvändigt att göra för att måltexten ska bli mer läsbar.

Vid översättning av en ABC-bok med tillhörande bilder från spanska till svenska, med syfte att både relationen mellan text och bild bevaras, samt att läsaren av översättningen lär sig alfabetet, anser jag allt för många ändringar måste göras. Min uppfattning är att ABC-böcker en genre där man måste ändra och anpassa översättningen i alldeles för stor utsträckning. Därför är det inte konstigt att ABC-böcker oftast skrivs och utges på originalspråk, eftersom det kan anses vara onödigt att översätta dem, då de måste modifieras så mycket.

Eftersom inte hela den aktuella ABC-boken är översatt har dock den här undersökningen sina brister i och med att man därmed inte kan ge ett allmänt svar på vilken av Nords två översättningsstrategier som är att föredra vid översättning av den här genren. Båda Nords strategier bör därför prövas för att se vilken av dem som lämpar sig bäst i olika översättnings-situationer. Det som dock går att konstatera är att det vid översättning av de sex berättelser om bokstäverna B, D, H, K, N och P i *Las divertidas aventuras de las letras*, är Nords instrumentella översättning att föredra. Uppsatsen utgör därmed ett litet bidrag till att ge svar på vilken av Nords två översättningsstrategier som är att föredra vid översättning av ABC-böcker, men vidare forskning och bredare litteratururval krävs dock för att kunna ge ett entydigt svar på frågan.

Material- och litteraturförteckning

Material

López Ávila, Pilar & Torcida, Luisa 2010. *Las divertidas aventuras de las letras – Cuentos de la A a la Z*. Madrid: Grupo Editorial Bruño, S.L.

Litteratur

Adlibris, <www.adlibris.se>. Hämtad 2016-03-21.

Barnes & Noble, <<http://www.barnesandnoble.com>>. Hämtad 2016-03-21.

Bertills, Yvonne 2003. *Beyond Identification – Proper Names in Children's Literature*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.

Bokus, <<http://www.bokus.se>>. Hämtad 2016-03-21.

Bokus, *ABC of Reading*.

<<http://www.bokus.com/bok/9780811218931/abc-of-reading/>>. Hämtad 2016-03-21.

Bruño Libros [www] = Editorial Bruño, S.L. Las divertidas aventuras de las letras. <<http://www.brunolibros.es/libro.php?id=2410530>>. Hämtad 2016-04-08.

Carlson, Hanna-Sofia 2015. Ett äventyr bort och hem igen – En jämförelse av egennamn i två svenska översättningar av J.R.R. Tolkiens *The Hobbit*. Magisteruppsats i översättning. Göteborgs Universitet, <https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/40984/1/gupea_2077_40984_1.pdf>. Hämtad 2016-03-21.

Casa del Libro, <<http://www.casadellibro.com>>. Hämtad 2016-03-21.

DRAE a = *Diccionario Real Academia Española*. ”Preguntas frecuentes. Exclusión ch ll abecedario”. <<http://www.rae.es/consultas/exclusion-de-ch-y-ll-del-abecedario>>. Hämtad 2016-03-09.

DRAE b = *Diccionario Real Academia Española*. Bizcocho. <<http://dle.rae.es/?id=5dSFIW4>>. Hämtad 2016-01-29.

DRAE c = *Diccionario Real Academia Española*. Cancha. <<http://dle.rae.es/?id=74KA4U1|74KeADi>>. Hämtad 2016-04-19.

DRAE d = *Diccionario Real Academia Española*. K. <<http://dle.rae.es/?id=MfbR1Ud>>. Hämtad 2016-04-20.

- DRAE e = *Diccionario Real Academia Española*. Kárate.
<<http://dle.rae.es/?id=Mg51itT>>. Hämtad 2016-04-21.
- DRAE f = *Diccionario Real Academia Española*. Kiko.
<<http://dle.rae.es/?id=MgtO7FK>>. Hämtad 2016-04-19.
- DRAE g = *Diccionario Real Academia Española*. Kilo.
<<http://dle.rae.es/?id=Mh2vGHY>>. Hämtad 2016-04-21.
- DRAE h = *Diccionario Real Academia Española*. Kril.
<<http://dle.rae.es/?id=MIGjAFI>>. Hämtad 2016-04-21.
- Folktandvården [www] = Folktandvården Stockholm. Lösa mjölkttänder.
<<https://www.folktandvardenstockholm.se/fakta-rad/barns-tander/losa-mjolktander/>>. Hämtad 2016-04-04.
- Helsing, Lennart 1999. *Tankar om barnlitteraturen*. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Ingo, Rune 2007. *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Journath, Nina 2004. Näbbdjuret – En av den här planetens egendomligaste varelser: Näbb, giftsporrar, utterpäls och kloförsedda simfötter! I: *Allt om vetenskap*. <<http://www.alltomvetenskap.se/nyheter/nabb-giftsporrar-utterpals-och-kloforsa-och-simfotter/>>. Hämtad 2016-03-16.
- Kåreland, Lena 1994. *Möte med barnboken*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Lathey, Gillian 2010. *The Role of Translators in Children's Literature – Invisible Storytellers*. New York: Routledge.
- Lathey, Gillian (ed.) 2006. *The Translation of Children's Literature: A reader*. Clevedon, Buffalo & Toronto: Multilingual Matters Ltd.
- Letter Frequency, <<http://letterfrequency.org/#spanish-language-letter-frequency>>. Hämtad 2016-04-21.
- Lindgren, Astrid 1969. Traduire des livres d'enfant: Est-ce possible? I: *Babel*. Budapest.
- Matvett [www] = Matvett. Jämförelse av protein, D-vitamin, kalcium och B12 i mjölk, sojamjolk, rismjolk och havremjolk.
<<http://www.matvett.se/jamforelse-av-protein-d-vitamin-kalcium-och-b12-i-mjolk-sojamjolk-rismjolk-och-havremjolk/>>. Hämtad 2016-04-08.
- NE a = *Nationalencyklopedin*. Diagraf.
<<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/1%C3%A5ng/digraf>>. Hämtad 2016-01-29.
- NE b = *Nationalencyklopedin*. Piffig. <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/piffig>>. Hämtad 2016-03-21.
- NE c = *Nationalencyklopedin*. Pytte. <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/pytte>>. Hämtad 2016-03-21.

- NE d = *Nationalencyklopedin*. Tilde. <<http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/tilde>>. Hämtad 2016-02-11.
- Nord, Christiane 1991. *Text analysis in translation. Theory, methodology, and didactic application of a model for translation-oriented text analysis*. Amsterdam: Rodopi B.V.
- Oittinen, Riitta 1993. *I am me – I am other: On the Dialogics of Translating for Children*. Tampere: University of Tampere.
- Oittinen, Riitta 2001. On translating picture books. I: *Perspectives: Studies in Translatology* 9:2.
- Oittinen, Riitta 2000. *Translating for Children*. New York: Garland Publishing, Inc.
- Oittinen, Riitta 2003. Where the Wild Things Are: Translating Picture Books. I: *Meta Translators' Journal* 48.
- O'Sullivan, Emer 2006. Translating Pictures. I: Lathey, Gillian (ed.), *The Translation of Children's Literature: A Reader*. Clevedon, Buffalo & Toronto: Multilingual Matters.
- Oxford Dictionary*, <<http://www.oxforddictionaries.com/definition/spanish/ratoncito>>. Hämtad 2016-03-11.
- Practical Cryptography, <<http://practicalcryptography.com/cryptanalysis/letter-frequencies-various-languages/spanish-letter-frequencies/>>. Hämtad 2016-04-21.
- Saltkråkan AB [www] = Saltkråkan AB. Pippi Långstrump. <<http://www.astridlindgren.se/karaktererna/pippi-langstrump>>. Hämtad 2016-04-04.
- Stefan Trost Media, <<http://www.sttmedia.com/characterfrequency-spanish>>. Hämtad 2016-04-21.
- Stolt, Birgit 2006. How Emil Becomes Michel: On the Translation of Children's Books. I: Lathey, Gillian (ed.), *The Translation of Children's Literature: A Reader*. Clevedon, Buffalo & Toronto: Multilingual Matters.
- Tegelberg, Elisabeth 2005. Språkproblem och kulturkonflikter. I: *Tvärsnitt*. 2005:1 <<http://tvarsnitt.vr.se/tvarsnittjoel/tvarsnitt/huvudmeny/nummer105/sprakproblemochkulturkonflikterjonasgardellmedfranskafor tecken.4.427cb4d511c4bb6e386800017422.html?key=063319092be64bc06bbf844fd491600470bb3bd3>>. Hämtad 2016-04-20.
- Wordfinder, <<http://www.wordfinder.com>>. Hämtad 2016-03-18.
- Yamazaki, Akiko 2002. Why change names? On the translation of Children's Books. I: *Children's Literature in Education*. Vol. 33, nr. 1. <<http://link.springer.com/article/10.1023%2FA%3A1014467726005#page-1>>. Hämtad 2016-05-04.